

Олена Чепка

**СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ
ЛОГОПЕДІЇ**

Навчально-методичний посібник

Умань – 2016

УДК 376.36(075.8)

ББК 74.37.я73

С – 71

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 29 квітня 2015 року)*

Рецензенти:

Плахотнік О.В. – доктор педагогічних наук, професор Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка;

П'ясецька Н.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної педагогіки та психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Спеціальна педагогіка з історією логопедії: навчально-методичний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 – 108 с.

У навчально-методичному посібнику представлено навчальну програму курсу «Спеціальна педагогіка з історією логопедії», текст лекцій, плани семінарських занять, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи та індивідуальних навчально-дослідних завдань, тематику курсових робіт, рекомендовану літературу. Навчальний посібник рекомендовано студентам спеціальності «Корекційна освіта», дефектологам, психологам-дефектологам, педагогам, які працюють у галузі спеціальної освіти.

УДК 376.36(075.8)

ББК 74.37.я73

© О. В. Чепка, 2016

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини 2016 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ ЛОГОПЕДІЇ»	9
МАТЕРІАЛИ ДО ЛЕКЦІЙ	19
РОЗДІЛ I. СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА	19
1. Особливості становлення спеціальної педагогіки в системі наукового знання.	
2. Значення спеціальної педагогіки як науки.	
3. Види порушень психофізичного розвитку.	
4. Інтеграція та інклюзія у сучасній освіті.	
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	23
1. Мета, предмет та завдання спеціальної педагогіки.	
2. Основні напрями та принципи спеціальної педагогіки.	
3. Основні категорії спеціальної педагогіки.	
4. Функції спеціальної педагогіки.	
5. Структура спеціальної педагогіки.	
РОЗДІЛ III. СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ	29
1. Місце спеціальної педагогіки у системі наукового знання.	
2. Спеціальна педагогіка та інші розділи педагогіки.	
3. Міждисциплінарні зв'язки спеціальної педагогіки.	
РОЗДІЛ IV. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ .	34
1. Теоретичні та емпіричні методи дослідження.	
2. Діагностика в спеціальній педагогіці та психології.	
3. Класифікація порушень у спеціальній педагогіці.	
РОЗДІЛ V. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК НАУКОВИХ ОСНОВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	38
1. Соціокультурні основи спеціальної педагогіки.	
2. Економічні основи спеціальної педагогіки.	
3. Правові основи спеціальної освіти.	

4. Клінічні основи спеціальної педагогіки.
5. Лінгвістичні і психолінгвістичні основи спеціальної педагогіки.

РОЗДІЛ VI. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ44

1. Періоди становлення систем спеціальної освіти.
2. Перший період еволюції: від агресії і нетерпимості до усвідомлення необхідності піклування інвалідами.
3. Другий період еволюції: від усвідомлення необхідності піклування інвалідами до усвідомлення можливості навчання глухих і сліпих дітей.
4. Третій період еволюції: від усвідомлення можливості навчання дітей з сенсорними порушеннями до визнання права аномальних дітей на освіту.
5. Четвертий період еволюції: від усвідомлення необхідності спеціальної освіти для окремих категорій дітей з відхиленнями в розвитку до розуміння необхідності спеціальної освіти для всіх, хто її потребує. Розвиток і диференціація системи спеціальної освіти.
6. П'ятий період еволюції: від рівних прав до рівних можливостей.

РОЗДІЛ VII. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИДАКТИКИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ55

1. Принципи спеціальної освіти.
2. Технології і методи спеціальної освіти.
3. Форми організації спеціальної освіти.
4. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти.
5. Професійна діяльність й особистість педагога системи спеціальної освіти.

РОЗДІЛ VIII. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТИ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ 61

1. Предмет и завдання олігофренопедагогіки.
2. Причини порушення інтелекту.
3. Спеціальна освіта дітей із затримкою психічного розвитку.
4. Освіта осіб з порушенням розумового розвитку (розумовою відсталістю).

РОЗДІЛ IX. ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯМИ65

1. Предмет логопедії, її становлення як інтеграційної галузі знань.
2. Анатомо-фізіологічні механізми мови й основні закономірності її розвитку у дітей.
3. Причини мовних порушень.
4. Основні види мовних порушень.
5. Система спеціальних закладів для дітей з порушеннями мови.

РОЗДІЛ X. ПЕДАГОГІЧНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ ДЛЯ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ.....69

1. Предмет і завдання сурдопедагогіки.
2. Причини порушень слуху, їх діагностика і медична реабілітація.
3. Педагогічна класифікація осіб з недоліками слуху.
4. Історія сурдопедагогіки.
5. Педагогічні системи спеціальної освіти осіб з порушеннями слуху.
6. Спеціальні технічні засоби для слабочуючих.
7. Професійна освіта і соціальна адаптація осіб з порушенням слуху.

РОЗДІЛ XI. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ...75

1. Предмет і завдання тифлопедагогіки.
2. Історія тифлопедагогіки.
3. Причини і наслідки порушення зору і способи його компенсації.
4. Дошкільна освіта дітей з порушеннями зору.
5. Навчання дітей з недоліками зору у школі.
6. Профорієнтація, професійна освіта і трудова діяльність сліпих і слабозорих.

РОЗДІЛ XII. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА ПРИ АУТИЗМІ Й АУТИСТИЧНИХ РИСАХ ОСОБИСТОСТІ82

1. Поняття про синдром раннього дитячого аутизму й аутистичні риси особистості.
2. Причини аутизму.
3. Клініко-психолого-педагогічна характеристика.
4. Можливості розвитку, освіти й соціалізації дітей з аутизмом.
5. Корекційно-педагогічна допомога при аутизмі.

РОЗДІЛ XIII. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ.....86

1. Види порушень опорно-рухового апарату.
2. Загальна характеристика дитячого церебрального паралічу.
3. Структура рухового дефекту при ДЦП.
4. Порушення психіки при ДЦП.
5. Мовні порушення при ДЦП.
6. Корекційна робота при ДЦП.
7. Система спеціалізованої допомоги дітям із церебральним паралічем.

РОЗДІЛ XIV. РОЗВИТОК Й ОСВІТА ОСІБ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ92

1. Поняття про складні порушення розвитку.
2. Основні групи дітей зі складними порушеннями.
3. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини із

складним дефектом.

4. Психолого-педагогічні основи розвитку й освіти осіб зі складними дефектами.

5. Особливості організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку.

РОЗДІЛ XV. СУЧАСНА СИСТЕМА СПЕЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ.

..... **96**

1. Профілактика, рання діагностика і рання комплексна допомога дітям з відхиленнями в розвитку.

2. Дошкільна освіта дітей з обмеженими можливостями.

3. Шкільна система спеціальної освіти.

4. Професійна орієнтація, система професійної освіти осіб з обмеженою працездатністю.

5. Спеціальна освіта за кордоном та в Україні.

6. Перспективи розвитку спеціальної освіти в Україні.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ..... 103

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ 104

ЛІТЕРАТУРА 107

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ЗПР – затримка психічного розвитку
- РВД – розумово-відстала дитина
- НЛП – нейролінгвістичне програмування
- ДЦП – дитячий церебральний параліч
- РДА – ранній дитячий аутизм
- ЦНС – центральна нервова система
- ПМР – порушення мовленнєвого розвитку
- СДЗ – спеціалізований дошкільний заклад